

De vreemdeling

Gesprek met Jos Hemelaar, advocaat,
en Harry Westerink, Fabel van de Illegaal

Strafbaarstelling van 'mensen zonder papieren'.

Het strafbaar maken van illegaliteit maakt mensen zonder papieren tot criminelen en de hulpverlener wordt tot een medeplichtige gemaakt. Door mensen tot crimineel te maken sluit je ze buiten. Op dit moment is het huisvesten van en werk verschaffen aan illegalen al strafbaar. Een illegaal vrijwilligerswerk laten doen is strafbaar. Dit kan tot vervolging leiden zoals bij de illegaal die als organist in kerkdiensten speelde of illegalen die als vrijwilligers in Utrecht kookten voor een project. Huisvesten van illegalen is strafbaar sinds 2001 maar de praktijk is op dit moment anders en wordt er volop gedoogd. Het is niet uitgesloten dat onder invloed van het huidige politieke klimaat, dit anders gaat worden en het opvangen van illegalen wel gevolgen gaat krijgen voor de hulpverlener. Dit roept de vraag op in hoeverre de diaconie risico's wil lopen bij de hulpverlening of ondersteuning van illegalen. Moeten de kerken voorop lopen? Als kerken heb je vaak wel een groter maatschappelijk draagvlak en daardoor meer mogelijkheden, dan bij voorbeeld de Fabel van de Illegaal die gemakkelijker als een links randverschijnsel kan worden beschouwd.

Doelgroepen

Wil de diaconie zich beperken tot bepaalde doelgroepen onder de vreemdelingen? Denkt de diaconie exclusief of inclusief, d.w.z. sluit ze bepaalde groepen uit of komt elke vreemdeling in aanmerking voor haar aandacht en zorg? Verwesterde Afghaanse meisjes en Iraanse christenen wél maar Islamiëten niet? De eerste reactie op deze vraag is dat de diaconie natuurlijk inclusief denkt en geen onderscheid maakt. De vraag is dan waarom is dit zo natuurlijk. Het kan verhelderend werken door expliciet te formuleren waarom de diaconie geen onderscheid maakt tussen soorten vreemdelingen.

Motieven om naar Nederland te komen

Voor de helderheid van de discussie is helderheid over termen nodig. Het maakt nog al uit hoe je iemand noemt omdat de term bepaalde ideeën, vooroordelen kan impliceren.

Er is onderscheid tussen vluchtelingen (asielzoekers) die een verblijfsvergunning 'asiel' aanvragen, en migranten die een verblijfsvergunning 'regulier' aanvragen vanwege werk, huwelijk of studie. Een vluchteling wil weg uit zijn land van herkomst en het maakt niet zoveel uit waar hij op de wereld terecht komt. Hij verdient ons mededogen. Veel migranten willen speciaal in Nederland zijn en niet naar een ander land. Het motief is bijvoorbeeld gezinshereniging of werk. Deze migranten verdienen geen mededogen maar worden eerder gewantrouwd om het eigenbelang dat bij hen een rol speelt. In aantallen zijn de migranten met als motief gezinshereniging of werk verre in de meerderheid ten opzichte van vluchtelingen. Dit maakt dat het merendeel van alle mensen die een verblijfsvergunning (asiel of regulier) aanvragen jong is en alleenstaand. Bij arbeidsmigratie gaat het op dit moment voornamelijk om Polen, Roemenen en Bulgaren die duidelijk onderscheiden moeten worden van vluchtelingen. De Roemenen worden als een groot probleem gezien. Ze worden geassocieerd met diefstal en andere criminaliteit. Het beeld van de Roemeen is dat hij of zij zigeuner is, steelt, op een trekharmonica speelt en op straat leeft. In Frankrijk en Italië zijn ze als groep het land uitgezet. Wat doet de diaconie met de Roemenen (en Bulgaren) in Nederland, links laten liggen, helpen in Nederland of helpen in Roemenië (Bulgarije)?

Vreemdeling

Wie is een vreemdeling? Na hoeveel generaties ben je geen vreemdeling meer? Er is ook een existentieel vreemdeling zijn. Dit overkomt ons allemaal geregeld, niet alleen als we in het buitenland zijn maar je kan je ook in eigen land een vreemdeling voelen. Als je iemand een vreemdeling noemt, benoem je een aspect van zijn mens-zijn. De persoon heeft nog ontzettend veel andere aspecten die je op dat moment ondergeschikt maakt aan het vreemdeling zijn. Vraag je dus af waarom noem ik die persoon een vreemdeling, wat heb ik daarmee voor ogen, of: waarom noemt men (de politiek, de maatschappij) die persoon een vreemdeling? Wat heeft men daarmee voor ogen, wat wil men daarmee bereiken?

Barmhartige hardheid

Lodewijk Dros (Trouw, 24 december 2011) gebruikt de term barmhartige hardheid om aan te geven dat echte liefde recht doet en het daarom onbarmhartig is om een illegaal die geen uitzicht heeft dan op een levenslang rechteloos bestaan als hij in Nederland blijft, te helpen. Met deze stelling voegt Lodewijk Dros zich gehoorzaam in het

Nederlandse politieke systeem en de regels die er in Nederland zijn, maar dat hoeft niet. Je kunt nooit zeggen dat iemand geen toekomst heeft in Nederland. Soms doen ze zich de meest verrassende wendingen voor. Een begrijpelijke reactie van degene tegen wie je dit zegt is 'ik heb hier geen toekomst, ik heb daar geen toekomst, dus ik blijf hier'. Wat doet de diaconie met mensen die zogenaamd geen toekomst hebben? Ga je dan toekomst maken, geven? Deze weg van redeneren mondt al snel uit in politieke actie ondernemen. Wrangle voorbeelden van deze 'toekomstlozen' of 'uitzichtlozen' zijn de verdachten van oorlogsmisdaden die hier niet mogen zijn maar ook niet uitgezet mogen worden. Er zijn vele (10.000?) onuitzetbaren in dit land. Het gaat hierbij vooral om Chinezen die in de eigen gemeenschap worden opgevangen, Algerijnen en Surinamers.

Hulp aan illegalen

Er zijn veel hulpverleners: Fabel van de Illegaal, STUV, advocatuur, GIL, COA, sociale dienst, etc. Er is veel, dus wat doe je dan als diaconie? Vul je een gat in de hulpverlening of verwijst je naar andere hulpverleners? Een stelling kan zijn dat er genoeg hulp is voor de vreemdeling en dat de diaconie niets hoeft te doen. Een probleem is dat de politieke en maatschappelijke visie op de vreemdeling steeds negatiever en negatiever wordt. Er wordt weinig tegengeluid gehoord tegen deze ontwikkeling. Zijn de kerken niet bij uitstek degenen die een ander geluid moeten laten horen om dit tij te keren? Zo zou het in het kader van helpen waar geen helper is, de taak van de diaconie kunnen zijn om incidentele hulp te verlenen wanneer een illegaal op haar pad komt, structurele hulp over te laten aan de genoemde organisaties maar te signaleren wanneer de incidenten structureel blijken te zijn. Daarnaast moet de diaconie de negatieve beeldvorming over de vreemdeling bestrijden onder het motto dat er te weinig tegenwind is tegen de PVV.

Leiden

Leiden wil een sociale stad blijven, maar het Leidse stadsbestuur profileert zich niet op dit streven. Leiden, Stad van Vluchtelingen is verleden tijd. Er zijn geen nieuwe initiatieven en er is een groot risico dat wat er nog is slachtoffer wordt van het afrekenen met de 'linkse kerk'. Moet de diaconie de vreemdeling met nadruk op de gemeentelijke agenda zetten?